

Faludi Péter

A „szongun” – az észak-koreai „military first” politika

Észak-Korea többnyire csupán a nukleáris ambíciói miatti politikai huzavona, illetve az országot rendszeresen sújtó éhínség miatt kerül a nemzetközi érdeklődés homlokterébe. Írásunk szerzője a Phenjanban zajló belső hatalmi-politikai folyamatok ismertetésével mutatja be ennek okát.

A mai nemzetközi politikai és gazdasági élet fontos tényezője a „kis tigrisek”, avagy a „kis sárkányok” néven ismert országok csoportja. Ezek a kezdetben főként ázsiai országok a legkülönbözőbb, gyakran igen eltérő politikai, gazdasági és geopolitikai helyzetben számolták fel történelmileg rövid idő alatt általános elmaradottságukat, s kerültek a fejlődés élvonalába vagy közelítették meg azt. Egy közös vonást azonban találhatunk az újonnan feltörekvő országoknak a fejlődésében: az elmaradottság leküzdésére, a gyors gazdasági és részben társadalmi átalakulásra általában a katonai diktatúra valamely kemény, véres vagy enyhébb politikai („bársonyos”) rendszerében került sor. A Koreai-félsziget 1945 utáni megosztottsága, a két koreai állam – a Koreai Köztársaság (Dél-Korea) és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (Észak-Korea) – fejlődése ebben a megközelítésben is alkalmas az eltérő típusú diktatórikus rendszerek és eredmények összehasonlítására, értékelésére. A nagyhatalmak árnyékában és áldásával, támogatásával 1945 után délen és északon kialakult politikai rendszerek kezdettől fogva erősen katonai-diktatórikus jellegűek voltak, amit egyrészt saját szeparatív államiségük, politikai rendszerük megszilárdításának belső igénye, másrészt a Koreai-félsziget megosztottságából, a hideg-

háborús nemzetközi helyzetből eredő szembenállásuk, véres háborúig fajult konfrontációjuk indokolt.

Egy nemzet, két politika

El kell ismernünk, hogy Pak Csong Hi nyílt katonai, majd ún. „polgári” diktatúrája (1961–1979) Dél-Koreában alkalmas és képes volt kedvező hatást gyakorolni az ország gazdasági-társadalmi fejlődésére, bel- és külpolitikai helyzetének stabilizálására. Pak Csong Hi történelmi érdeme, hogy hatalmát, valamint a nagyhatalmi (USA, Japán) politikai, gazdasági-műszaki és katonai támogatást a gazdasági fejlődés szolgálatába állította, és az ötéves tervek keretében vaskézzel, sikeresen valósította meg a korábban rendkívül elmaradott ország gazdasági modernizációját. A korábbi kritikai hangok ellenére ma már mind gyakrabban emlegetik őt „a dél-koreai gazdasági csoda atyjaként”. A Koreai Köztársaság ma a világ 10–11. gazdasági hatalma.

Ennek fényében a külső elemző számára annál is érthetlenebbnek tűnik, hogy Észak-Korea, ugyanazon 1300 évig egységes nemzet másik része, a kezdeti sikerek ellenére nem volt képes hasonló eredményeket felmutatni, noha sokkal jobb természeti-gazdasági adottságokkal, hatal-

mas ásványkincs-gazdagsággal rendelkezik. Elmaradottsága nem írható kizárólag a szovjet és kelet-közép-európai típusú „szocialista” gazdasági modell rovására, bár tény, hogy ezek az országok nem tudtak az USA-hoz, Japánhoz hasonló fejlett technikát, technológiát biztosítani. A Koreai Népi Demokratikus Köztársaság (KNDK) nemcsak a Koreai-félsziget, de a Távol-Kelet és a nemzetközi politika „fekete báránya”, újra és újra évtizedes, ismétlődő gazdasági-ellátási válságok hullámvölgyébe került. A külföldi elemzők ennek okát az ország szocialistának egyáltalán nem nevezhető politikai rendszerében, a szélsőséges személyi vagy klánkultuszos vezetésében látják.

Észak-Koreában, különösen az 1950–1953. évi háború óta lényegében katonai-adminisztratív diktatúra van, amit az ország ketteszakitottságával, az állítólagos háborús fenyegetettséggel indokolnak. A diktatúrát kezdetben az egypártrendszerrel, a „szocialista demokrácia” külső attribútumaival, látszatintézményeivel igyekeztek takargatni, de a lényeg a mind szélsőségesebb személyi kultusz fenntartása, legitimitása, majd örökletes biztosítása volt és maradt. Ezt szolgálja a nemzedékek óta folyó, a társadalmi és magánélet minden területét átható propaganda, agymosás, a lakosság „eszmei-politikai átnevelése”. A KNDK belpolitikai élete, ideológiai propagandája ennek megfelelően mindig is gazdag volt a mindent átfogó politikai jelszavakban, vezéri „elméletekben”, „eszmékben”, ezek gyakorlati „sikereiről” szóló hazai és megrendelt, megfizetett „nemzetközi” beszámolókbán. Érvényesítésük a gazdaságpolitikában – egyéb tényezők mellett – végzetesnek bizonyult az ország gazdasági fejlődése számára: nem a gazdasági adottságokhoz, követelményekhez alkalmazkodott a politika, hanem a szubjektív,

politikai propaganda-elképzeléseket erőltették rá a gazdaságra. (Az ismert lenini meghatározás, „a politika koncentrált gazdaság” elve helyett mintegy „a gazdaság koncentrált politika” gyakorlatát igyekeztek érvényesíteni). Röviden szólva tehát – Dél-Koreával ellentétben – Észak-Koreában Kim Ir Szen a gazdaságpolitikát a személyi hatalom, saját dinasztikus törekvései eszközeként tekintette.

Tény, hogy a KNDK-ban a politikai vezetés, még Kim Ir Szen életében, több alkalommal is kísérletezett a gazdaságot irányító kormányzati szervek formális, adminisztratív átszervezésével. Ez azonban sohasem érintette a konzervatív típusú állami („szocialista”) gazdasági rendszer lényegét. A kelet-közép-európai országok gazdasági reformtörekvéseit élesen el is ítélték. Közbevetőleg jegyzem meg: politikájának fő eredményét Kim Ir Szen úgy határozta meg, hogy sikerült biztosítani az egyszemélyi vezetés (hatalom) örökleteségét elsőszülött fia, Kim Dzsongil számára (a „szocialista monarchia” létrehozása). A kelet-közép-európai szocialista rendszerek összeomlásának fő okát a „hatalom folytonosságának” hiányában, valamint a hadsereg politikai szerepének, súlyának alábecsülésében látta.

Tagadhatatlan, hogy Észak-Koreában a mindennapi megélhetési gondok, a tartós gazdasági nehézségek, a diktatúra kemény „adminisztratív” intézkedései ellenére, s nem utolsósorban a nemzedékek során folytatott szélsőséges nacionalista propaganda eredményeképpen a politikai rendszer meglehetősen széles körű, mondhatjuk, tömeges támogatottsággal, biztos társadalmi bázissal rendelkezett – főként a hatvanas-hetvenes években, az immár karizmatikus vezetőként tisztelt Kim Ir Szen idején. Mindebben igen jelentős szerepet játszott a koreai néphadsereg,

mint katonapolitikai (honvédelmi) – és egyben gazdasági, mozgósító (építő) – tényező. Kim Ir Szen életében, az 1990-es évek elejéig azonban a hadsereg alapjában véve a politika eszköze, és nem meghatározója volt. Kim Ir Szen több ízben is keményen letörte a hadsereg részéről indított ún. „bonapartista” kísérleteket, törekvéseket, melyekről a phenjani sajtó csupán közvetett utalásokat tett, de használta rájuk ezt a koreai nyelvben szokatlan jelzőt.

Belső propagandájában a phenjani vezetés mind a mai napig az Egyesült Államokat és Dél-Koreát vádolja az 1950-es háború kirobbantásával. Erre hivatkozva évtizedek óta totálisan militarizálja az ország társadalmi, politikai és gazdasági, kulturális életét, beleértve a lakosság magánéletét is. Az ország háborús fenyegetettségével, az amerikai csapatok dél-koreai jelenlétével indokolja militáns belpolitikáját, az „aktív védelem” katonai doktrínáját (Szöul mind a mai napig nem írta alá az 1953. júliusi fegyverszüneti egyezményt). Mindez persze inkább belpolitikai célokat, a személyi-klán diktatúra maradéktalan érvényesítését, erősítését szolgálja.

A KNDK vezetésének 1962. évi határozata az ország „stratégiai-védelmi koncepciójáról” az egész nép felfegyverzését, az ország „bevehetetlen erőddé” való kiépítését, a potenciális katonai vezetők rendszeres kiképzését, valamint a fegyveres erők folyamatos modernizálását tűzte ki célul. Bár ezek a célkitűzések meglehetősen propagandisztikus jellegűek, realizálásuk katasztrofális következményekkel járt a gazdaság számára: elvonta a szakképzett munkaerőt (kb. hatvanezren dolgoznak a hadiiparban), az alapvető ipari termékeket (acél, cement stb.), s jelentős kiadásokat jelentett (a költségvetés kb. 19–25 százalékát). Igaz, a kapkodó gazdaságpolitika kiemelt ipari építkezéseinek jórészt a katonaság szervezett munkaerőként dolgozott, és az öt-nyolc éves szolgálat alatt a katonák szakmai kiképzést is kapnak. Külföldi források a koreai néphadsereg létszámát az évezred elején kb. 1,1 millió főre becsülték, míg a tartalékosok létszáma meghaladja a 4,5 millió főt. (A KNDK lakossága jelenleg becslésem szerint 26–27 millió, ezt közvetve Kim Dzsongil is megerősítette egy magánbeszélgetésben.)

Az 1990-es évek elején azonban – Kim Ir Szen utolsó éveiben – a néphadsereg, a katonapolitikai tényező szerepe jelentősen megváltozott. Több különböző belső és külső tényező gyökeres megváltozása, kedvezőtlen együttes hatása, a kiút keresése készítette erre az észak-koreai vezetést. Mindenekelőtt nyilvánvalóvá vált a lakosság külföldről kevésbé észlelt, nem ellenőrizhető „elfáradása”, fokozódó passzivitása, az imamalomszerűen ismétlődő jelszavak, propaganda-mozgósítások iránti közömbössége. Mindezt fokozta a gazdasági válság, az élelmiszerhiány, az amúgy is szegényes életszínvonal évtizedek óta tartó romlása. A Szovjetunió és a szocialista országok összeomlása is súlyos csapást jelentett az észak-koreai gazdaság számára, egyben megfosztotta Észak-Koreát nemzetközi politikai háttérétől. (A szovjet–észak-koreai külkereskedelmi forgalom 1990-ben 2,5 milliárd, 1991-ben 365 millió, míg 2000-ben mindössze 38,5 millió dollár volt). Kieleződött Észak-Korea és az USA politikai-katonai konfrontációja is. Mindehhez járult a KNDK nagymértékű külföldi eladósodása (helytelen gazdaságpolitikai értékelés alapján számos rövid lejáratú vállalati, banki dollárhitelt vettek fel Nyugaton), s fizetésképtelenséget kellett bejelenteniük. A phenjani vezetés 1993-ban kénytelen volt hivatalosan is elismerni az 1987–1993-as hétéves terv csődjét – ilyen hivatalos formában tett beismerésre szinte nem volt példa a szocialista

országok történetében. A dél-koreai „gazdasági csoda” felett sem hunyhattak szemet, ha nem akartak saját propagandájuk csapdájába esni, melynek hatása a lakosság körében már amúgy is megingott. (A korábban alig-alig előforduló „disszidálások” száma, gyakorisága az 1990-es évektől több száz, majd több ezer főre nőtt évente, beleértve a vezető kádereket, az elit tagjait is). Az 1995–1997-es súlyos természeti csapások következtében a KNDK kénytelen volt hivatalosan is beismerni az élelmiszer-válságot, és azóta – így 2008-ban is – többször nemzetközi humanitárius segélyért folyamodni.

A helyzet jellemzésére idézzük az észak-koreai sajtó korábban szokatlan, nyílt megfogalmazását: „Az elmúlt több mint tíz év során Korea hihetetlenül nehéz helyzetben volt. A szocialista piac szétesésének következtében súlyosan megromlottak a gazdasági építés feltételei és helyzete, s ráadásul a végsőkig megkeményedtek az USA gazdasági szankciói és blokádja. A néhány évben egymást követő elemi csapások miatt súlyos élelmiszerhiány lépett fel, s különböző iparágakban leállt a termelés a gyárakban és az üzemekben”.

Si vis pacem, para bellum

A fentebb röviden vázolt helyzetben a phenjani vezetésnek egyrészt elejét kellett vennie minden belső nyugtalanságnak, a rendszer és a vezetés elleni esetleges megmozdulásnak, továbbra is biztosítania kellett legitimitását, politikája „tömegbázisát”, meg kellett akadályoznia az ezekkel ellentétes külső – úgymond „ellenséges”, „imperialista” stb. – hatásokat a KNDK-ban, másrészt nyugodt külső, nemzetközi környezetet kellett biztosítania. Mindezt részben még Kim Ir Szen utolsó éveiben, majd váratlan halálát köve-

tően (1994. július 8.) a *si vis pacem, para bellum* – ha békét akarsz, készülj a háborúra – politikának sajátos koreai értelmezésével kívánták megvalósítani.

Itt rá kell mutatnom még egy, véleményem szerint nem kevésbé lényeges momentumra, mely ugyan többnyire elkerüli a helyzet elemzőinek figyelmét, de nagyban hozzájárulhatott az észak-koreai bel- és külpolitikai stratégia és taktika átrendeződéséhez. Ez az ún. „kelet-közép-európai tényező”. Nemcsak a „szocialista tábor” felbomlásának már említett következményeiről van szó, hanem arról is, hogy ezekben a kelet-közép-európai országokban az évtizedek óta uralmon lévő pártok is megbuktak, megszűnt az ún. egypártrendszer. A változásokat rendkívüli figyelemmel és aggodalommal követő koreai vezetés több-kevesebb joggal úgy értékelte, hogy ezek a pártok reformkísérleteivel kezdődtek, amelyek végül is elsodorták őket. Így Phenjan mindenképpen el akarta kerülni a volt szocialista országokban előállt helyzetet, különösen a Romániában és az NDK-ban a legfelsőbb vezetést ért radikális felelősségre vonást. „Ellenzéki jelzésnek” tűnik, hogy a *Nodong Szinmun*, a Koreai Munkapárt központi napilapja utolsó oldalán, a nemzetközi hírekben röviden közölte a Ceaușescu házaspár kivégzését, bár korábban – például Olaf Palme, Anvar Szadat, Indira Gandhi és mások esetében – nyilvánosan mindig a vezetők „hirtelen haláláról”, nem pedig merényletekről adtak hírt.

A „szocialista monarchia” és ideológiai alátámasztása

Ebben a KNDK számára rendkívül bonyolult belső és nemzetközi helyzetben Kim Ir Szen a rendszer fennmaradásának, egy-

ben fia és örököse legitimálásának biztosítását a hadseregben látta. Az elmúlt évtizedekben a potenciális, de sikertelen „ellenzéki” („frakciós”) kísérletek a (felső) pártvezetésből indultak ki, így – fokozatosan csökkentve a Koreai Munkapárt szerepét – a néphadsereg volt az egyetlen, az egész országot és a társadalmat átfogó szervezett erő, fegyelmezett tömegbázis, amelyre támaszkodhatott. Az észak-koreai gyárak a villamos energia és a nyersanyagok hiánya miatt nem vagy alig harminc-negyven százalékos kapacitással dolgoztak, így a munkásság is háttérbe szorult. A katonai struktúrában a szigorú vertikális alá- és fölérendeléssel könnyebbnek tűnt kormányozni, mint „polgári” keretek között. A „trónörökös” felkészítését, legitimációját már korábban megkezdte. Kim Dzsongil 1974-ben a Koreai Munkapárt Politikai Bizottságának tagja, a Központi Bizottság titkára lett. Bár soha nem volt katona, 1991 decemberében marsalli rangot kapott, és a Koreai Néphadsereg főparancsnokává nevezték ki. (Az akkori alkotmány szerint ezt a tisztséget addig csak az államfő, azaz Kim Ir Szen tölthette be). Az ifjabb Kim 1993-ban a KNDK Honvédelmi Bizottsága (később a KNDK legfőbb hatalmi szerve) elnöke lett. Mindezek eredményeképp a hatalomátadás, az öröklés legitimációja szervezeteileg is biztosítottak látszott.

A tervezett hatalomátadást azonban súlyosbodó gazdasági válság, természeti csapások (pusztító árvizek, majd szárazság, éhínség) sora kísérte. Az ország belső helyzete a kilencvenes évek közepén, második felében kritikusra fordult. Kim Ir Szen halálát követően így Kim Dzsongil hivatalosan még nem iktatták be a legfelsőbb párt- és állami tisztségekbe, inkább a konfuciánus eredetű hároméves gyászt rendelték el. A konfuciánus hagyományok

A **szongun** kifejezés korábban egyetlen észak- vagy dél-koreai szótárban sem fordult elő. Ez a kínai írásjegyeknek a koreai nyelvben is szokásos alkalmazásával végrehajtott „újítás”. Az első kínai írásjel koreai kiejtéssel *szon*, azaz első, előbbre való, elsőség, a második jel koreai kiejtése *gun*, azaz fegyver, hadi, harci stb. A név- és fogalomalkotás a kínaiban meglehetősen szabad, csakúgy, mint mifelénk a latin nyomán alkotott modern technikai, tudományos és egyéb fogalmak esetében.

értelmében ugyanis „az Ég kedvezőtlen jeleket küldött”. Ezt az időt Kim Dzsongil – „az apai hagyatékra”, a hadseregre támaszkodva – pozíciójának, hatalmának megszilárdítására, a társadalmi-politikai helyzet viszonylagos stabilizációjára igyekezett felhasználni. Ezt rögzítette az 1998-ban elfogadott alkotmánymódosítás is, mely az elhunyt Kim Ir Szent a KNDK „örökös elnökének” nyilvánította – ezzel is erősítve utóda helyzetét. Ez közvetve arra utalt, hogy saját legitimitásához Kim Dzsongilnek akkor és azóta is szüksége volt és van az „apai tekintélyre”.

A Kim Ir Szen halála, a gazdasági válság, a természeti csapások következtében előállt helyzetben szükség volt a tömegek, az egész társadalom újabb mozgósítására. Ezt szolgálta a Kim Dzsongil által első ízben 1994 decemberében meghirdetett ún. „szongun politika”, azaz a „hadsereg elsőbbsége” („military first”) az észak-koreai társadalmi-politikai élet minden területén. Kim Dzsongil ezzel demonstratív módon igyekezett „meghálálni” a hadsereg támogatását. Kezdetben ez lényegében politikai mozgósító, afféle propagandajelszó volt, abszolutizált politikává csak körülbelül 2001-től, azaz a Bush-adminisztráció hivatalba lépését, az USA–Észak-Korea-konfrontáció kiéleződését követően vált. Ekkor kapott nagyobb hangsúlyt a honvédelem erősítése, a füg-

getlenség védelme, mint a szongun lényege, amelynek követelményeként általánossá vált „az egész társadalom átalakítása a hadsereg mintájára”, „a hadsereg maga a párt, az állam és a nép” jelszó hangsúlyozása, érvényesítése. „A hadsereg a forradalom fő mozgató ereje”, azaz a rendszer fő támasza, hangoztatták Phenjanban. Az állítólagos háborús fenyegetettséggel szemben minden egyes katona kötelessége, hogy akár élete árán is megvédje a forradalmat, az ország függetlenségét, s legfőképpen „a forradalom vezérét”, Kim Dzsongilt, aki egyébként rendszeresen százával léptette elő, tüntette ki a katonatiszteket. „A szongun politikának köszönhető, hogy a Koreai-félszigeten fennmaradt a béke, s Észak és Dél népei stabil viszonyok között élhetnek” – ilyen és hasonló cikkek szinte naponta jelentek meg az észak-koreai sajtóban, propagandakiadványokban.

Bár a szongun „elméleti-filozófiai” lényegét Phenjanban soha sem fejtették ki, 2003 januárjában maga Kim Dzsongil a Koreai Munkapárt Központi Bizottsága munkatársainak így nyilatkozott:

„A forradalmi mozgalom történetében először a mi pártunk fogalmazta meg, hogy a csapatok megelőzik a munkásosztályt, és határozta meg a néphadsereget, mint a forradalom élcsapatát, mint annak fő mozgató erejét.” Az 1995–1997. évi természeti csapásokra, gazdasági válságra utalva kijelentette: „A néphadsereg mindenkit megelőzve küzdött le a felmerült nehézségeket és megpróbáltatásokat”.

A későbbiekben a szongun politika – mintegy párhuzamosan a nukleáris kérdéssel, valamint Washington nyíltan hirdett észak-koreai *regime change* politikájával szemben – szavakban mind harciasabbá vált. A phenjani sajtóban, propagandában egyre-másra lehetett találkozni

„a hatalom a fegyverből ered, s a fegyver tartja fent”, „a forradalmi harc alapja a fegyver” stb. típusú kitételekkel és cikkekkel. (Aligha valószínű, hogy Pekingben jó néven vették „a hatalom a puskacsőből nő ki” Mao Ce-tung-i jelszóra emlékeztető efféle „megkésett reminiscenciákat”.)

Utalnunk kell arra is, hogy az elmúlt évtized észak-koreai rakétakísérletei (amúgy nagyobb volt a füstjük, mint a lángjuk...), valamint egy primitív nukleáris robbantási kísérlet inkább szolgált bel- és főleg külpolitikai célokat, mintsem a harcokészültség, a fegyverzet erősítését. Szakértők számára nem titok, hogy a KNDK nagy létszámú fegyveres erői katonai-műszaki értelemben napjainkban elmaradottak, jórészt elavultak, nem is beszélve a folyamatos üzemanyaghiányról, a háttériparról. Nem meglepő tehát annak hangsúlyozása, hogy „a fegyver ereje eszmeiségében rejlik”, „a fegyver eszmék nélkül gyengébb egy botnál”, „a fegyver rozsdásodásának fő oka az ideológiai gyengeség, az imperializmustól való félelem, az életmód lazulása (alkoholizmus, nőzés, anyagiasság)”. Hasonló célt szolgálnak az ilyen megfogalmazások is: „a szocializmus Koreában az öntudat erejével halad előre”, „a szongun politika hatalmas ideológiai fegyver, mely a lángoló hazafiságon nyugszik”. A cél tehát továbbra is a tömegek katonai ellenőrzése, a társadalom, a lakosság ideológiai-politikai mozgósítása az éppen soron lévő belső feladatokra, a vezér és a rendszer iránti elkötelezettség erősítésére.

A phenjani szongun propagandában megindult a történelmi legendagyártás is. Mint már utaltam rá, korábban hivatalosan leszögezték, hogy a „szongun eszme, politika” alapítója 1993–1994-ben Kim Dzsongil volt. Most már inkább úgy fogalmaznak, hogy „1960-ban kezdte a szongun típusú vezetést” (tizennyolc évesen!).

Kiderült, hogy „a szongun eszmeiség alapítója Kim Ir Szen volt” (ismét a legitimáció apai tekintéllyel), sőt, „történelmi eredete az a két pisztoly, melyeket 1926-ban haladókló apja hagyott örökül tizennégy éves fiának, Kim Ir Szennek” (akinek akkor még Kim Szong Dzu volt a neve). Nem csoda, hogy Kim Dzsongil, az unoka „szongun politikája garantálja nemcsak az emberiség jelenét, de jövőjét is”, s „a világ csodálja a nagy szongun politikát”. A lapok rendszeresen tudósítanak a szongunt ismertető, világszerte tartott állítólagos „konferenciákról”, „méltatásokról”.

Úgy tűnik azonban, hogy a szongun politika, minden harciassága ellenére, végső soron nem támadó, hanem védekező jellegű, alapjában belpolitikai célokat szolgál. Veszélyessége jelenleg inkább az immár nemzedékek óta indoktrinált közkatonaiban rejlik (a fegyverszüneti övezet mentén előfordult fegyveres helyi incidenseket sem tiszták, főtiszták követték el). Kettőségét közvetve alátámasztja, hogy miközben a phenjani sajtó naponta közöl terjedelmes, éles hangú kirohanásokat az USA Korea-politikájáról, az „amerikai imperializmus” Észak-Korea elleni „háborús előkészületeiről”, Phenjan és Washington kapcsolatai bővülnek, egyre újabb területekre terjednek ki. (Észak-koreai diákok tanulnak a Syracuse Egyetemen, mely utóbbi kiépítette a phenjani Kimcsak Műszaki Egyetem e-könyvtárát, amerikai nyelvtanárokat hívnak meg Phenjanba, megnyitják az AP TV irodáját Phenjanban, a New York-i filharmonikusok vendégszerepelnek Észak-Koreában, illetve az észak-koreai szimfonikusok turnéznak Amerikában stb. De megemlíthetjük a British Council képviselőinek és a Kyodo japán hírügynökség irodájának megnyitását is Phenjanban. Az amerikai kongresszus tagjai „egymásnak adják a kilincset” Phenjanban, arról nem is szól-

va, hogy több amerikai diplomata tartózkodik már huzamosabb ideje a KNDK fővárosában). Az érem másik oldala: a koreai háborút lezáró fegyverszüneti megállapodás (1953. július 27.) 55. évfordulóján az észak-koreai vezérkari főnök, illetve a Dél-Koreában állomásozó amerikai csapatok főparancsnoka éles hangú háborús fenyegetéseket hangoztattak (mondhatnánk, ez a dolguk), avagy a KNDK nukleáris programja, kapacitása körüli amerikai-észak-koreai huzavona, részint a pekingi ún. „hatos tárgyalások” keretében és azokon kívül is. (Mindkét fél érdekelt a „kormányozható feszültség” diplomáciai fenntartásában).

„A mór megtette kötelességét.” – A szongun is?

Körülbelül 2007 őszétől azonban „hangsúlyváltás” tapasztalható a phenjani szongun propagandában. A „hadsereg mindenek felett” helyett „a Koreai Munkapárt szongun politikája” kifejezést kezdték hangsúlyozni, a főlérendeltből alárendelt lett. Ismét kezdett előtérbe kerülni a párt mint vezető tényező: „A Koreai Munkapárt, mint a szongun forradalom hathatós vezetője, demonstrálja erejét.” S míg hosszú ideig Kim Dzsongil általában csak mint a Honvédelmi Bizottság elnöke, s nem mint a Koreai Munkapárt főtitkára szerepelt, napjainkban pártvezetői tisztségét emelik ki. A néphadsereg különböző egységeinél tett gyakori látogatásain korábban számos tábornok kísérte (tán hogy szem előtt legyenek?), mostanában azonban csupán egy-két főtiszt van jelen: főként pártvezetők, a Központi Bizottság osztályvezetői, tartományi vezetők kísérik „a Munkapárt főtitkárát”. Mint arra a szülői sajtó is felfigyelt, Kim Dzsongil a forradalmi szellem és a harci készségség erősítése mellett

nyomatékosan szorgalmazza, hogy saját életkörülményei javítása érdekében az adott katonai egység kiemelten fejlessze a gazdasági melléküzemágakat.

Figyelemre méltó volt a *Nodong Szinmun* és a phenjani központi lapok hagyományos újévi, 2008. január elsejei közös vezércikke. A terjedelmes cikk, amely meghatározta az ideai fő feladatokat, a „liturgiai bevezetés” után a gazdasági építőmunkát, a gazdasági feladatokat hangsúlyozta. A szongun már csak vissza-visszatérő jelzőként, s nem a politika alapjaként, meghatározójaként szerepelt. Kim Dzsongilre hivatkozva a cikk leszögezte: „Az egész Pártnak, az egész országnak és az egész népnek általános offenzívát kell folytatnia a gazdasági hatalom megteremtéséért”, s „jelenleg nincs sürgetőbb és fontosabb feladat, mint az élelmiszer-probléma megoldása”.

A hangsúlyváltozást fejezte ki a *Nodong Szinmun* 2008. március 10-i, „Valósítsuk meg a gazdasági építés vonalát a szongun korszakban” című cikke is, mely szorgalmazza a Koreai Munkapárt politikájának aktív megvalósítását a nemzetgazdaságban az erős és virágzó szocialista nemzet megteremtése érdekében. Bár a cikk még aláhúzza a nehéziparnak mint a védelmi ipar alapjának fejlesztését, másutt már találkozhattunk olyan megállapítással, hogy a szongun politika „elvégezte feladatát” a honvédelem megerősítése terén. Most a szongun jegyében a párt gazdaságpolitikáján a sor. Nem kizárt, hogy Kim Dzsongil örökösének kiválasztása és az észak-koreai nukleáris kísérlet is közrejátszik a Munkapárt „visszatérésében” – legalábbis némely szülői kommentár szerint. (Igaz, ami igaz: nehéz lenne váratlan helyzetben egy huszonöt-harminc éves, ma még ismeretlen fiatal-embert a néphadsereg és a párt, az állam élére állítani). Állítólag 2008. február 1-jén

az észak-koreai tartományi pártbizottságok utasítást kaptak, hogy „fordítsanak nagyobb figyelmet a helyi pártapparátusra, mint a fegyveres erőkre”. Tény viszont az is, hogy a phenjani sajtó cikkei még meglehetősen ellentmondásosak, feltehetően a színpalak mögötti kötélhúzást, politikai befolyási küzdelmet tükrözik. Az elmúlt évtizedben a „szongun politika, eszme” már annyira kötődött Kim Dzsongil személyéhez, hogy mint jelszót, hivatkozást elutasítani nem lehet. Inkább aktualizált értelmezésével mozgósítanak a soron lévő feladatokra („gumiideológia”), „beépítik” a mindenkorai politikai irányzatba. (Lehet, hogy az „átmenet”, a „kibontakozás” már Kim Dzsongil utódjára, valamelyik fiára vár).

Hogyan tovább: monarchikus diktatúra?

A mai észak-koreai helyzet tehát változatlanul bonyolult, ellentmondásos, nem könnyen értékelhető a külföldi elemzők számára. Váratlan fordulatokkal, eseményekkel mindig számolnunk kell. Elmondhatjuk azonban, hogy Észak-Koreának, a KNDK-nak dollármilliók reklámkiadásokkal meg nem fizethető „bérelt helye” van a világsajtóban. A nemzetközi elemzések, kommentárok sokéves jóslatai eddig nem igen jöttek be. Úgy tűnik, Kim Dzsongil „szongun politikája” a fentebb leírt nehézségek közepette átmenetileg megoldotta az alapvető problémát: a vezetés és a rendszer fennmaradását. A kérdés, hogy meddig. Az újévi vezércikkben megjelölt feladatok hosszabb távon reálisak lennének, de hol van, honnan lesz a megvalósításukhoz szükséges anyagi bázis, forrás? Külföldi segélyekből sem lehet folyamatosan megoldani a lakosság élelmiszer- és közszükségleti ellátását. Jelentősebb külföldi gaz-

dasági-pénzügyi beruházásokhoz pedig komolyabb belpolitikai, gazdasági és pénzügyi reformokra lenne szükség. A belső nyugalom és az átmenet biztosításához azonban változatlanul szükség lesz a katonai diktatúra valamely, kemény vagy „bársonyos” formájára, a katonaságra (ezt a tömeges északi migráció veszélye miatt Dél-Korea sem ellenezné, Kínáról már nem is beszélve), akárhogya is ideologizálják a hadsereg szerepét. (Az elmúlt évtizedben Kim Dzsongil több ízben méltatta Pak Csong Hit, azaz a katonai diktatúra szerepét a dél-koreai modernizációban, fogadta leányát is, aki elnökjelöltként indult a szülői választásokon).

Kim Dzsongilnek nehéz, egyensúlyozó, „kötéltáncos” politikát kell folytatnia mind saját pártja és hadserege között, mind pedig a Korea-közi kapcsolatokban, valamint a KNDK és a nagyhatalmak viszonyában. Mindehhez járulnak a változatlanul súlyos

hazai gazdasági problémák, a rendszer megingott tömegbázisának – egyébként kétséges – helyreállítása, nem is beszélve a családon, a klánon belüli feszültségekről.

Ennél többet ma, 2008 kora őszén nehéz lenne mondani a KNDK belső helyzetéről, kilátásairól. Úgy tűnik, a párt és a hadsereg huzavonája még folytatódhat, s a katonai vezetés talán még nem mondta ki a végső szót. Phenjanban 2008. szeptember 9-én a KNDK megalakulásának 60. évfordulóját ünneplik. A hivatalosan is meghirdetett cél: a gazdaság rendbehozatala Kim Ir Szen születésének 100. évfordulójára, 2012. április 15-re. Amennyiben váratlan fejleményekre nem kerül sor, ami Koreában sohasem kizárt, valószínűleg ez alkalomból összehívják a Koreai Munkapárt soron következő, 7. kongresszusát: a 6. kongresszust 1980-ban tartották, a Központi Bizottság pedig hivatalosan 1993 decembere óta nem ülésezett... ■

Irodalom

Kim Dzsongil: *A szonguni forradalom vonala – korunk hatalmas forradalmi irányzata, forradalmunk győzedelmes zászlaja.* (Orosz nyelvű kiadás.) Phenjan, 2007.

A Nodong Szimun 2006–2008. évi cikkei, KCNA, Phenjan.

A Yonhap szülői hírügynökség napi jelentései, 2007–2008.